

PARTER**Sökande**

Hässleholms Industribyggnads AB (HIBAB),
Norra Stationsgatan 2A
281 48 Hässleholm

Ombud: Advokat Magnus Berg
Advokataktiebolaget Nordic Law
Skeppsbron 5, 3 vån
211 20 Malmö

SAKEN

Ansökan om tillstånd till utrivning av anläggningsdamm på fastigheten Tormestorp 5:31, Hässleholms kommun

Avrinningsområde: Helge å
Anläggnings-ID: 75585

DOMSLUT**Tillstånd**

Mark- och miljödomstolen beviljar tillstånd enligt 11 kap. 19 § miljöbalken (MB) till följande vattenverksamheter.

- a. I sin helhet riva ut den på fastigheten Tormestorp 5:31 belägna dammläggningen (Hammarmölledammen).
- b. fylla igen den övre stenskodda delen av utloppskanalen från själva kraftverket i syfte att minimera miljöpåverkan på den naturliga åfåran.

Dispens enligt artskyddsförordningen

Mark- och miljödomstolen meddelar dispens enligt 15 § artskyddsförordningen för flytt av trollsländelarver.

Villkor

För tillståndet gäller följande villkor.

Allmänt villkor

1. Arbetena ska utföras i huvudsaklig överensstämmelse med vad sökanden angivit i ansökan eller i övrigt åtagit sig i målet.

Arbetstider

2. Utrivningen ska ske under perioder med låg vattenföring. Utrivningsarbetena får endast utföras under dagtid mellan kl 07.00 och 18.00.
3. I syfte att minimera risken för sedimentspridning ska dammen avsänkas i god tid innan utrivningsarbetena påbörjas. Avsänkningen av magasinet ska ske under perioden 1 mars – 14 maj.
4. Utrivningen ska ske under perioder med lågvattenföring under perioden 15 juni - 31 oktober.
5. Avverkning. Under fladdermössens yngelperiod, den 15 maj - 15 september, får hålträäd inte avverkas.

Läckage och spill

6. Fordon och maskiner som används i eller i anslutning till vattendraget ska vara hela och rentvättade och uppställning av arbetsfordon ska ske på land med ett avstånd om minst 25 meter från vattendraget.
7. Miljövänliga hydraulvätskor, godkända enligt svensk standard SS155434, ska användas i de maskiner som nyttjas. Material för omhändertagande av läckage och spill från maskiner ska finnas tillgängligt på arbetsområdet och kemiska produkter ska vid behov förvaras på därtill iordningställd yta.

Grumling nedströms

8. Arbeten i vattenområdet ska bedrivas så att grumling och sedimentspridning minimeras.
9. Avsänkningen ska ske med max 30 cm per tillfälle. Minst ett dygn ska förflyta mellan respektive sänkningstillfälle. Före fortsatt avsänkning ska

dessutom turbiditeten kontrolleras och understiga 60 FNU vid mätpunkt strax nedströms dammanläggningen.

10. Vid genomförande av utrivningen ska turbiditeten mätas i Hovdalaåns vatten 0,1 meter under vattenytan i en punkt nedströms och en uppströms arbetsområdet. Provtagning ska utföras i samband med arbeten i vatten som riskerar att orsaka grumling. Vid en ökning i turbiditet med 15 FNU, mellan de två mätpunkterna, ska åtgärder vidtas som begränsar grumlingen innan arbetena kan fortgå. Överskrider ökningen i turbiditet 30 FNU mellan mätpunkterna, ska arbetena stoppas.

Kvarlämnade av död ved

11. Avverkade träd ska lämnas kvar i närområdet som död ved. Större trädstammar (> 30 cm i diameter) ska lämnas som ensamt liggande stockar vid platsen där de tagits ner. Mindre stammar (< 30 cm i diameter) kan läggas samlat i faunadepåer. Placering av faunadepåer ska ske i samråd med länsstyrelsen.

Förbiledning av vatten

12. Hela tillrinningen i vattendraget ska under utrivningen ledas förbi dammanläggningen/arbetsplatsen. Förbiledningen ska ske till vattendragets naturfåra direkt nedströms dammläget.

Citronfläckad kärrtrollslända

13. Insamling av trollsländlarver, genom håvning i vegetation och lämpliga bottenmiljöer, ska ske vid minst två i tiden åtskilda tillfällen under den höst som föregår avsänkningen av magasinet samt vid ett tillfälle strax innan avsänkning påbörjas. Funna trollsländlarver ska samlas in och flyttas till lämplig lokal i närområdet. Håvning och insamling ska utföras av sakkunnig med kunskap om att identifiera trollsländor och dess larver. Lämpliga lokaler för insamling och utsättningsamt tidpunkter för genomförande ska tas fram i samråd med länsstyrelsen inom ramen för kontrollprogrammet.

Redovisning av flyttade trollsländlarver ska lämnas in till länsstyrelsen senast 1 månad efter sista håvningstillfället.

Bibehållen läsbarhet kulturmiljö

14. En skylt som informerar om de verksamheter som historiskt bedrivits på platsen ska sättas upp i anslutning till det gamla dammläget.

Externa massor

15. Om externa massor förs in i projektet får föroreningshalterna och lakbarheten i massorna inte överstiga värdena i nedanstående tabell.

Ämne	Halter	Utlakning	
		<i>C₀ LS 0,1 l/kg (mg/l)</i>	<i>l/s = 10 l/kg (mg/kg)</i>
Arsenik	10	0,01	0,09
Bly	20	0,05	0,2
Kadmium	0,2	0,01	0,02
Koppar	40	0,2	0,8
Krom tot	40	0,2	1
Kvicksilver	0,1	0,001	0,01
Nickel	35	0,1	0,4
Zink	120	1	4
Klorid	-	80	130
Sulfat	-	70	200
PAH-L	0,6	-	-
PAH-M	2	-	-
PAH-H	0,5	-	-

Avfall från utrivningen

16. Sten- och betongmassor, samt annat avfall från utrivningen, får inte användas för utfyllnad och ska transporteras bort till godkänd mottagare.

Eventuella anpassningar av naturfåran

17. Biotopvårdande åtgärder vid dammläget samt i den nya naturfåran ska utföras i samarbete med person med fiskekologisk kompetens.
18. Innan biotopvårdsåtgärder vidtas ska sökande ta fram en åtgärdsplan. Åtgärdsplanen ska samrådas med länsstyrelsen.
19. Bolaget ska, innan utrivningen och senast en (1) månad efter det att utrivning skett, inom fastigheten Hovdala 1:3 dokumentera bottenförhållandena i Hovdala ån på en sträcka av 10 meter uppströms och 10 meter nedströms räknat från centrum av slottets kvarnutbyggnad mot ån. HIBAB ska vidare utföra sättningsmätningar på nämnda byggnad och äger för detta ändamål nyttja på byggnaden befintliga mätdubbar. Mätningar ska ske minst en gång före och en gång efter det att utrivningen skett.

Kontrollprogram

20. Tre månader innan verksamheten påbörjas ska HIBAB ha lämnat in ett kontrollprogram till Länsstyrelsen i Skåne. Av kontrollprogrammet ska bland annat framgå hur risker för invasiva arter i tillförda massor ska minimeras.

Delegation

Mark- och miljödomstolen delegerar till tillsynsmyndigheten att besluta om undantag från

- villkor 4 om tiden för utrivning,
- villkor 9 och 10 avseende gränsvärden för turbiditet samt avsänkningstakt samt
- villkor 15 för det fall att det utifrån massornas ursprung och kvalitet inte bedöms nödvändigt.

Arbetstid

Mark- och miljödomstolen bestämmer arbetstiden för ovan tillståndsgivna arbeten till fem år från tiden det att denna dom vunnit laga kraft.

Tid för framställan av oförutsedd skada

Mark- och miljödomstolen bestämmer den tid inom vilken anspråk med anledning av oförutsedda skador ska ha framställts till fem år från arbetstidens utgång.

Prövningsavgift

Mark- och miljödomstolen fastställer den med stöd av 3 kap. förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken den tidigare fastställda avgiften för målets prövning.

Rättegångskostnader

Hässleholms Industribyggnads AB ska utge ersättning för rättegångskostnader till Länsstyrelsen i Skåne län med 36 800 kr. På beloppet utgår ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Ogillade yrkanden

Övriga yrkanden som inte behandlats ovan ogillas.

BAKGRUND ENLIGT SÖKANDENS BESKRIVNING

Aktuell dammanläggning med tillhörande kraftverk, benämnd Hammarmölledammen, är belägen sydväst om Hässleholm tätort och söder om Finjasjön. Den nuvarande anläggningen uppfördes 1916 och driften har under de senaste åren varit utarrenderad. I juli 2018 ansökte HIBAB, såsom ägare till anläggningen, om lagligförklaring av vattenkraftanläggningen och tillstånd till kraftproduktion. I februari 2022 avslog mark- och miljödomstolen bolagets ansökan i sin helhet. Kraftverket med tillhörande anläggningar saknar idag tillstånd och HIBAB är därför nödgade till att begära tillstånd till utrivning.

Syftet med utrivningen är att ta bort hela dammanläggningen så att den dämmande effekt som anläggningen har på platsen idag upphör och i samband härmed delvis fylla igen utloppskanalen från kraftverket.

Genom åtgärderna förbättras möjligheten att nå uppställda miljö kvalitetsnormer, där det framför allt är den ekologiska statusen för hydromorfologi och konnektivitet som kommer att förbättras. För övriga aspekter medför åtgärderna inga hinder att uppnå satta krav.

TIDIGARE BESLUT

Den 10 februari 2022 meddelade Mark- och miljödomstolen i Växjö Tingsrätt dom i mål M 3717-18, med följande innebörd.

Urminnes hävd

Mark- och miljödomstolen beslutade att anläggningen och verksamheten vid vattenkraftverket på fastigheten Tormestorp 5:31, Hässleholms kommun, inte omfattas av urminnes hävd.

Lagligförklaring

Mark- och miljödomstolen avslog yrkandet om lagligförklaring av befintlig vattenkraftsanläggning bestående av betongdamm med tillhörande fyllningsdammar på

ömse sidor, överfallsutskov med tillhörande rör för minimitappning och utskovslucka samt tilloppstub, turbiner och kraftstation med tillhörande utloppskanal.

Tillstånd

Mark- och miljödomstolen avslog yrkandet om att lämna tillstånd till att för kraftproduktion driva vattenkraftsanläggningen för en utbyggnadsvattenföring om max 2,3 m³/s och i vad på vattenkraftverksdammens praktiska drift beror, reglera vattennivån i dammen på så sätt att den inte överstiger nivån +73,00 (motsvarande kanten på överfallsutskovet) och inte understiger + 72,45.

Det finns såvitt framkommit i målet inte något tillstånd till befintlig anläggning.

ANSÖKAN

Yrkanden

Hässleholms Industribyggnads AB (HIBAB) har yrkat att mark- och miljödomstolen med stöd av bestämmelserna i 11 kap 19 §, och om domstolen bedömer att behov därtill föreligger, med stöd av 7 kap 28 a § miljöbalken, meddelar dem tillstånd till utrivning av den s k Hammarmölledammen enligt följande:

- a) I sin helhet riva ut den på fastigheten Tormestorp 5:31 belägna dammanläggningen (Hammarmölledammen) på det sätt och i den omfattning som redovisas i till ansökan fogad teknisk beskrivning (TB) och därtill,
- b) fylla igen den övre stenskodda delen av utloppskanalen från själva kraftverket i syfte att minimera miljöpåverkan på den naturliga åfåran.

HIBAB har vidare yrkat att domstolen,

- c) fastställer arbetstiden för ovan nämnda åtgärder till fem (5) år från dag för lagakraftvunnen dom i målet, och

- d) fastställer tid för anmälan om oförutsedd skada till fem (5) år från dag för arbetstidens utgång, och
- e) med stöd av 3 kap 2 §, 7 § och 7 a § i förordning (1998:940) om avgift för prövning och tillsyn enligt miljöbalken fastställa prövningsavgiften till 1 500 kronor, och slutligen
- f) godkänner den i målet ingivna miljökonsekvensbeskrivningen (MKB).

Rådighet

HIBAB är ägare till dammanläggningen och därtill ägare till fastigheten Tormestorp 5:31 inom vilket utrivningsarbeten är tänkt att utföras. Bolaget har därför både vattenrättslig och faktisk rådighet att ansöka om tillstånd till utrivning.

Planfrågor

Området inom vilket nämnd fastighet är belägen omfattas inte av några gällande eller pågående detalj- eller fastighetsplaner, för vilka nu sökta åtgärder skulle kunna stå i strid med.

Teknisk beskrivning

Hur utrivningen är tänkt att ske kan sammanfattas enligt följande.

Alla nedan angivna höjder är angivna i RH2000 om inget annat anges.

Avrinningsområdet till Hammarmölledamm är 59 km².

Medelvattenföring, MQ:	0,70 m ³ /s
Medelhögvattenföring, MHQ:	2,61 m ³ /s
Medellågvattenföring, MLQ:	0,11 m ³ /s
50-årsflöde	4,26 m ³ /s

Dammanläggningen för vilken utrivning söks utgörs av en cirka 40 m lång betongdamm som är motfylld med jordfyllning på nedströmssidan. Anslutningarna till naturlig mark på vänster och höger sida utgörs av låga fyllningsdammar, 1-1,5 m

höga. Vänster fyllningsdamm är cirka 15 meter lång och höger fyllningsdamm är cirka 20 m lång. Högsta dammhöjd (avser betongdammsdelen) uppskattas till 6 m. Utrivningen kommer att utföras enligt följande:

- Mekanisk utrustning demonteras och brobana över dammen rivs.
- Betongdammen rivs ner till grundläggningsnivån. När vattenytan sänkts av är avsikten att köra med grävmaskin på magasinbotten och därmed komma åt att riva dammen från uppströmshållet. En viss anpassning av botten invid samt strax upp-och nedströms dammläget kan behöva göras för att efterlikna naturliga förhållanden.
- Sten- och betongmassor samt delar av stål och trä från rivningen transporteras bort.
- Anslutande fyllningsdammar schaktas av till ungefärlig grundläggningsnivå med en naturlig anpassning till omgivande naturlig mark. Exakt hur mycket som ska schaktas bort avgörs på plats i samband med entreprenaden för utrivningen. Jordmassor från bortschaktning av fyllningsdammen transporteras antingen bort eller läggs ut på sådant sätt att en naturlig anpassning till omgivande naturlig mark fås.
- Tilloppstuben av betong pluggas i båda ändar. Den pluggade tilloppstuben lämnas kvar i befintligt skick.
- Den övre stenskodda delen av utloppskanalen från kraftstationen fylls igen med fyllnadsmassor för att förhindra att vatten blir stående i kanalen. Den nedre delen av utloppskanalen som är mer naturlig kommer inte att fyllas igen.
- När magasinet är avsänkt görs en bedömning om det finns något behov av att utföra mindre, lokala erosionsskyddande åtgärder längs magasinets stränder.

Innan utrivningen sker kommer vattennivån i dammen att sänkas av. Avsänkningen kommer att ske successivt och på ett kontrollerat sätt med hjälp av tillfällig hävertkonstruktion. Sedan avsänkning skett får det gå en tid (uppskattningsvis någon/-några månader) innan rivningen påbörjas. Allt i syfte att fyllningsmassor och

naturlig mark så långt möjligt ska hinna stabilisera sig, så att rivningsarbetena kan utföras vid så torra förhållanden som möjligt.

För att komma till med fordon av olika slag kommer en temporär väg anläggas fram till dammen.

Sten- och betongmassor samt delar av stål och trä från rivningen kommer att transporteras bort och där det är möjligt sorteras och återvinnas. Bortschaktade jordmassor planas om möjligt ut på plats för en naturlig anpassning till omgivande mark. Eventuella överskottsmassor transporteras bort eller används för igenfyllning av utloppskanalen från kraftstationen.

Sediment uppströms dammen kommer inte att tas bort, då dessa efter utrivningen successivt kommer att ha stabiliserats och täckas av naturlig vegetationsetablering.

Miljökonsekvenser

För den sökta utrivningen har HIBAB tagit fram en miljökonsekvensbeskrivning (MKB), vilken i väsentliga delar kan sammanfattas enligt följande.

Som nämnts ovan har HIBAB ansökt om tillstånd för befintlig anläggning, vilken domstolen avslag i sin helhet. Detta medför att anläggningen måste rivas ut. Ansökta åtgärder innebär att dämningen upphör och att magasinet uppströms dammen, som en naturlig konsekvens av detta, sänks av. Utrivningen av dammanläggningen innebär en återgång till mer naturliga förhållanden, likt de som fanns på platsen innan anläggningen uppfördes, se även nedan under rubriken ”allmänna intressen”.

Enskilda intressen

Någon enskild bebyggelse finns inte i närheten av eller i anslutning till dammanläggningen. Det finns inte heller några enskilda intressen som är beroende av eller har rättigheter knutna till dammen som sådan eller dess funktion. Inga enskilda brunnar har kunnat identifieras vilka skulle kunnat påverkats genom utrivningen.

Med beaktande av vad som anförts ovan gör HIBAB bedömningen att ansökta åtgärder inte kommer att skada eller medföra någon oacceptabel påverkan på några enskilda intressen.

Allmänna intressen

Som redan anförts ovan så medför åtgärderna en återgång till mer naturliga förhållanden i vattendraget, inklusive en förbättrad konnektivitet upp- och nedströms för vattenlevande organismer.

Damm, magasin och kraftverk ligger inom ett nyligen bildat Naturreservat och Natura 2000-området Hovdala. I anslutning till Hammarmölledamm finns två nyckelbiotoper och uppströms dammen två områden med sumpskog. Landskapet i området är varierat med omväxlande naturtyper och i området kring dammen finns fjärlsmarker såväl som bokskogar och raviner. Området inrymmer även flera historiska minnesmärken. Hela området är del av ett större område som utgör Riksintresse för friluftsliv "Hovdala-Finjasjön". Nära Finjasjön ligger Hovdala slott och Hovdala naturområde. Slottet, som ägs av Statens fastighetsverk, är ett nationellt kulturarv och sedan 1947 klassat som ett statligt byggnadsminne. Väster om kraftstationen finns en kulturmiljölämnings (RAÄ-nummer Brönnestad 181:2). Söder om dammen finns en övrig kulturhistorisk lämning i form av fyndplats.

Planerad verksamhet kommer ha påverkan på Natura 2000-området och naturreservatet då befintlig anläggnings dämmande effekt kommer att försvinna. Det uppdämda området ersätts med en mer naturlig vattendragssträcka. Utrivningen och dess konsekvenser ligger i linje med flera av de bevarandemål för vattendraget som specificerats i bevarandeplanen för Naturreservatet och Natura 2000-området. En sänkning av magasinet innebär dock en minskning av födotillgången för ett antal fladdermusarter och att en häckningsbiotop för sångsvan försvinner. Detta får dock anses vara acceptabel sett till att åtgärderna i slutändan bedöms gynna ett stort antal arter samt Natura 2000-naturtypen mindre vattendrag.

Avseende Naturreseptatet och dess reservatsbestämmelser så står nu sökt verksamhet inte i strid med dessa. På sätt anförts ovan så innebär utrivningen att den bro som idag finns på platsen försvinner. Detta innebär en negativ påverkan på friluftslivet då den utgör del av vandringslederna i området. Långsiktigt bedöms dock inte friluftslivet påverkas negativt.

Vad gäller övriga intressen som redovisats ovan gör HIBAB bedömningen att den sökta utrivningen inte kommer att påverka någon av dessa.

Vattenförekomsten Hovdalaån har kvalitetskravet god ekologisk status år 2033. De biologiska kvalitetsfaktorerna bedöms i ett långsiktigt perspektiv påverkas positivt av utrivningen då dammanläggningen och det vandringshinder denna utgör försvinner, vilken pekats ut som största problemet för konnektiviteten i vattenförekomsten. Ansökta åtgärder bedöms inte påverka miljö kvalitetsnormerna negativt, eller försämra möjligheten att uppfylla fastställda kvalitetskrav. Ansökta åtgärder bedöms inte heller påverka kvalitetskraven avseende kemisk ytvattenstatus eller grundvattenförekomsten och grundvattnets status. Miljö kvalitetsnormer bedöms inte hindras eller försämrats.

Med beaktande av vad som anförts ovan och i anledning av de åtaganden som HIBAB åtar sig, så bedöms utrivningen ej medföra någon skada på några allmänna eller enskilda intressen. Utrivningen av dammanläggningen innebär i allt väsentligt en återgång till mer naturliga förhållanden.

Tillåtlighetsfrågor m.m.

I ansökan redovisade yrkanden och villkor bedöms vara tillräckliga försiktighetsmått för att motverka att utrivningen skulle kunna medföra skada eller olägenhet av betydelse för människors hälsa eller miljön. Utrivningen av dammen innebär ett återskapande av konnektiviteten för fisk och andra vattenlevande organismer. Utrivningen kommer också att bidra till att vattendraget på sikt kan komma närmare målet att uppfylla de miljö kvalitetsnormer som beslutats för vattenförekomsten.

Dammen omfattas av ett Natura 2000-område. HIBAB har inom ramen för samråd vidgått att det inte går att utesluta att utrivningen på ett betydande sätt skulle kunna påverka det skyddade habitatet. HIBAB har därför valt att reservationsvis yrka tillstånd med stöd av bestämmelsen i 7 kap 28 a § miljöbalken, för det fall domstolen finner att ansökta åtgärder kräver tillstånd enligt 7 kap 28 § MB.

Kemiska produkter som kan medföra risk för skada på människors hälsa eller miljön kommer inte att användas i samband med utrivningen.

Förslag till villkor

Med beaktande av att påverkan från den sökta verksamheten är begränsad i tiden och då det inte bedöms finnas några enskilda eller allmänna intressen som, med beaktande av kommunens åtagande och bestämmelserna i 31 kap 19 § miljöbalken, kan komma att skadas av den sökta utrivningen, så föreslår kommunen att följande villkor föreskrivs för utrivningen.

1. Om inte annat framgår av övriga villkor ska utrivningen ske på sätt angivits i ansökan jämte bilagor samt enligt vad sökanden i övrigt har uppgett eller åtagit sig i målet.
2. Utrivningen ska ske under perioder med låg vattenföring.
3. I syfte att minimera risken för sedimentspridning ska dammen avsänkas i god tid innan utrivningsarbetena påbörjas.
4. Tillrinningen kommer under utrivningen att ledas förbi arbetsplatsen.
5. Utrivningsarbetena får endast utföras under dagtid mellan kl 07.00 och 18.00.
6. Fordon och maskiner som används i eller i anslutning till vattendraget ska vara hela och rentvättade och uppställning av arbetsfordon ska ske på land med ett avstånd om minst 25 meter från vattendraget.
7. Material för omhändertagande av läckage och spill från maskiner ska finnas tillgängliga på arbetsområdet.
8. Tre månader innan verksamheten påbörjas ska HIBAB ha lämnat in ett kontrollprogram till Länsstyrelsen i Skåne.

Samråd

Ett kombinerat undersöknings- och avgränsningssamråd enligt 6 kap miljöbalken har under hösten 2022 bland annat skett med Länsstyrelsen i Skåne, kommunens nämnd för miljöfrågor, enskilda särskilt berörda och med allmänheten.

Länsstyrelsen har vid detta samråd vidgått att de sökta åtgärderna kan komma att medföra betydande miljöpåverkan med hänvisning till förekomsten av Natura 2000-område. Länsstyrelsen har meddelat att den planerade verksamheten kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Tidplan

HIBAB avser att om möjligt påbörja utrivningen snarast.

Sakägare

Som angetts ovan gör HIBAB bedömningen att några enskilda intressen inte riskerar att skadas genom den sökta verksamheten. Vidare gäller vid utrivning av en vattenanläggning särskilda regler om ersättning på sätt framgår av bestämmelsen i 31 kap 19 § miljöbalken och därmed också vilka som bör tillerkännas status som sakägare. Med beaktande härav gör HIBAB bedömningen att det inte finns några sakägare i målet. Några ersättningar erbjuds därför inte.

INKOMNA YTTRANDE

Länsstyrelsen i Skåne län har anfört följande.

Ställningstagande och yrkande

Länsstyrelsen tillstyrker ansökan.

Länsstyrelsen är i grunden positiv till den sökta verksamheten vilken långsiktigt bedöms kunna leda till positiva effekter för vattenförekomsten med bland annat förbättrad konnektivitet och en naturligare flödesregim.

Vattendraget (uppströms och nedströms dammen) utgör vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor, naturtyp 3260. Omkringliggande skogsmark utgör näringsrik bokskog, naturtyp 9130.

Länsstyrelsen bedömer att verksamheten kräver tillstånd enligt Natura 2000 samt att förutsättning finns för att lämna ett sådant tillstånd i det fall lämpliga villkor föreskrivs. Som grund för att tillstånd enligt Natura 2000 krävs har Länsstyrelsen anfört att ett antal särskilt skyddsvärda och särskilt skyddade arter riskerar att påverkas, däribland följande arter: flodpärlmussla, citronfläckad kärrtrollslända, fladdermöss (ett flertal arter). Påverkan består dels i att det indämda området som kommer att torrläggas försvinner, vilket påverkar framför allt trollsländor och andra insekter samt fladdermöss. Påverkan uppstår även nedströms till följd av den grumling som kan förväntas uppstå i samband med avsänkning och rivning av dammen. Ovan nämnda arter kräver enligt länsstyrelsen mer långtgående hänsyn och villkor än vad sökanden har föreslagit. Vidare har länsstyrelsen bedömt att artskyddsdispens krävs för flytt av citronfläckad kärrtrollslända (larvstadium).

Tekniska synpunkter

Betong

Länsstyrelsens ser positivt på att sökande avser att ta bort all betong. Länsstyrelsen förutsätter dock att den bottenplatta i betong som finns på dammens nedströmssida avses att tas bort i sin helhet tillsammans med all övrig betong i området.

Utloppskanalen

Länsstyrelsen finner det oklart utifrån handlingarna hur stor del av utloppskanalen som avses att läggas igen, dvs rivs ut.

Tilloppstuben

Länsstyrelsen motsätter sig inte att intagstuben pluggas igen och lämnas kvar.

Underlag avseende påverkan från de ingrepp som krävs för att ta bort tuben saknas i målet. Om tuben lämnas kvar ska det enligt länsstyrelsen tydligt framgå av domen

att ansvaret för denna, i det fall underhåll krävs så att den inte utgör en säkerhetsrisk för allmänheten som vistas i området, fortsatt åligger fastighetsägaren.

Länsstyrelsen har vid huvudförhandlingen anfört att det behövs ett Natura 2000-tillstånd från Länsstyrelsen för att ta bort tuben och att detta ingrepp med fördel kan göras samband med en utrivning då maskiner ändå körs i naturreservatet.

Skyddade arter & behovet av artskyddsdispens

Citronfläckig kärrtrollslända

Citronfläckad kärrtrollslända finns i dammar i området och är en utpekad Natura 2000-art enligt områdets bevarandeplan. Det oklart om den citronfläckade kärrtrollsländan finns i Hammarmölledamm.

En avsänkning skulle sannolikt ha stor påverkan på artens larver och därmed hela den eventuella population som eventuellt finns i dammen. Som nämndes ovan bedöms det, ur fladdermössens perspektiv, lämpligt att undvika arbeten med att sänka av dammen under vår och sommar. Det är mer oklart vilken period som skulle vara lämpligast sett till den citronfläckade kärrtrollsländan. Som framgår ovan är artens larvstadium flerårigt vilket medför att det under alla delar av året kan förväntas finnas larver från arten i dammen. I det fall avsänkning sker under en period då hela populationen är knuten till vattenmiljön riskerar påverkan på artens eventuella population i området att kunna bli stor.

Länsstyrelsen bedömer att det oavsett tidpunkt på året föreligger ett behov av att finna och flytta trollsländelarver till en annan lämplig miljö i närområdet i samband med projektet. Denna åtgärd kräver artskyddsdispens.

Föreslagna skyddsåtgärder

Tidpunkt för arbetet

Sökande anger att arbetet ska utföras under perioder med lågflöde. Länsstyrelsen delar uppfattningen om att detta skulle kunna minska den totala sedimentspridningen i samband med avsänkningen. Detta är dock en period med låg vattenföring då

vattentemperaturen är högre och då den biologiska aktiviteten i vattendragen är hög. I det fall sedimentet innehåller höga halter organiskt material, vattentemperaturen är hög och vattenföringen är låg (och därmed utspädningen av sedimentet låg) kan syreförbrukningen i vattnet öka vilket kan få negativa konsekvenser i vattendraget nedströms. Sådana situationer skulle i värsta fall kunna leda till fiskdöd nedströms. Det är därmed inte självklart att den lämpligaste tidpunkten för avsänkningen är under lågflödesperioden sett till vattendraget nedströms.

Synpunkter på föreslagna villkor

Vad gäller sökandens föreslagna villkor 1, 5, 6 och 8 har länsstyrelsen ingen erinran. Utifrån vad som redogjorts för ovan föreslår länsstyrelsen följande ändringar av sökandens föreslagna villkor.

Arbetstid

Länsstyrelsen yrkar på följande villkor:

- Avsänkning. Avsänkningen av magasinet ska ske under perioden 1 februari - 30 mars.
- Entreprenad. Utrivningen ska ske under perioder med lågvattenföring under perioden 15 juni - 31 oktober.
- Avverkning. Under fladdermössens yngelperiod, den 15 maj - 15 september, får hålträdet inte avverkas.

Länsstyrelsen yrkar att det delegeras till tillsynsmyndigheten att besluta om undantag från angivna perioder i det fall särskilda skäl finns. Det kan exempelvis vara lämpligt att medge en förlängd tid efter 31 oktober för slutförande av utrivningen om en mindre oproblematiske förlängning kan innebära att arbetena kan slutföras under en och samma säsong. Länsstyrelsen har under huvudförhandlingen godtagit ett alternativt förslag från sökanden om att avsänkningen ska ske under perioden 1 april – 14 maj.

Grumling nedströms

Länsstyrelsen yrkar på följande villkor:

- Arbeten i vattenområdet ska bedrivas så att grumling och sedimentspridning minimeras.
- Avsänkningen ska ske med max 30 cm per tillfälle. Minst ett dygn ska förflyta mellan respektive sänkningstillfälle. Före fortsatt avsänkning ska dessutom turbiditeten kontrolleras och understiga 60 FNU vid mätpunkt strax nedströms dammanläggningen.
- Vid genomförande av utrivningen ska turbiditeten mätas i Hovdalaåns vatten 0,1 meter under vattenytan i en punkt nedströms och en uppströms arbetsområdet. Provtagning ska utföras i samband med arbeten i vatten som riskerar att orsaka grumling. Vid en ökning i turbiditet med 15 FNU, mellan de två mätpunkterna, ska entreprenören underrätta beställaren samt redovisa åtgärder som begränsar grumlingen innan arbetena kan fortgå. Överskrider ökningen i turbiditet 30 FNU mellan mätpunkterna, ska arbetena stoppas.

Länsstyrelsen yrkar att det delegeras till tillsynsmyndigheten att besluta om undantag från angivna förhållanden i det fall särskilda skäl finns. Detta vad avser samtliga gränsvärden för turbiditet samt avlänkningstakt.

Kvarlämnade av död ved

Länsstyrelsen yrkar på följande villkor:

- Avverkade träd ska lämnas kvar i närområdet som död ved. Större trädstammar (> 30 cm i dm) ska lämnas som ensamt liggande stockar vid platsen där de tagits ner. Mindre stammar (< 30 cm i dm) kan läggas samlat i faunadepåer. Placering av faunadepåer ska ske i samråd med länsstyrelsen.

Förbiledning av vatten

- Länsstyrelsen anser sökandes villkorsförslag avseende förbiledning av vatten otydligt (villkor 4, ab 1).

Länsstyrelsen yrkar på följande villkor:

- Hela tillrinningen i vattendraget ska under utrivningen ledas förbi dammanläggningen/arbetsplatsen. Förbiledningen ska ske till vattendragets naturfåra direkt nedströms dammläget.

Citronfläckad kärrtrollslända

Länsstyrelsen yrkar på följande villkor:

- Insamling av trollsländlarver, genom håvning i vegetation och lämpliga bottenmiljöer, ska ske vid minst tre i tiden åtskilda tillfällen under den höst som föregår avsänkningen av magasinet samt vid ett tillfälle strax innan avsänkning påbörjas. Funna trollsländlarver ska samlas in och flyttas till lämplig lokal i närområdet. Håvning och insamling ska utföras av sakkunnig med kunskap om att identifiera trollsländor och dess larver.

Lämpliga lokaler samt tidpunkter för genomförande ska tas fram i samråd med länsstyrelsen inom ramen för kontrollprogrammet. Redovisning av flyttade trollsländlarver ska lämnas in till länsstyrelsen senast 1 månad efter sista håvningstillfället.

Länsstyrelsen har senare vid huvudförhandlingen godtagit att insamling av trollsländelarver ske vid endast två tillfällen under hösten.

Bibehållen läsbarhet kulturmiljö

Länsstyrelsen yrkar på följande villkor:

- En skylt som informerar om de verksamheter som historiskt bedrivits på platsen ska sättas upp i anslutning till det gamla dammläget.

Igenfyllnad utloppskanal & externa massor

Det saknas information om hur stor del av utloppskanalen som ska fyllas igen.

Länsstyrelsen yrkar på följande villkor:

- Samråd ska ske med tillsynsmyndigheten i fråga om hur stor del av utloppskanalen som behöver fyllas igen.

Av ansökningshandlingarna framgår att externa massor kan komma att användas till igenfyllnad av utloppskanalen.

Länsstyrelsen yrkar på följande villkor:

- Om externa massor förs in i projektet ska dessa vara rena (mindre än ringa risk, MRR) och fria från invasiva växtarter.

Avfall från utrivningen

Av handlingarna framgår att sten- och betongmassor samt stål och trä från rivningen ska transporteras bort (ab 2, sidan, 17).

Länsstyrelsen yrkar på följande villkor:

- Sten- och betongmassor, samt annat avfall från utrivningen, får inte användas för utfyllnad och ska transporteras bort till godkänd mottagare.

Eventuella anpassningar av naturfåran

Sökande har i målet inte redogjort för eventuella anpassningar av naturfåran.

Länsstyrelsen yrkar på följande två villkor:

- Biotopvårdande åtgärder vid dammläget samt i den nya naturfåran ska utföras i samarbete med person med fiskekologisk kompetens.
- Innan biotopvårdsåtgärder vidtas ska sökande ta fram en åtgärdsplan. Åtgärdsplanen ska samrådas med länsstyrelsen.

Läckage och spill

Länsstyrelsen yrkar på följande villkor:

- Miljövänliga hydraulvätskor, godkända enligt svensk standard SS155434, ska användas i de maskiner som nyttjas. Material för omhändertagande av läckage och spill från maskiner ska finnas tillgängligt på arbetsområdet och kemiska produkter ska vid behov förvaras på därtill iordningställd yta.

Rättegångskostnader

Länsstyrelsen yrkar enligt 25 kap. 2 § miljöbalken ersättning för länsstyrelsens rättegångskostnader i målet. Den ledlagda arbetstiden uppgår till 46 timmar á 800

kronor. Länsstyrelsen yrkar således ersättning om 36 800 kronor. Yrkandet avser nedlagd tid för samtliga inblandade funktioner inom länsstyrelsen.

Hässleholms kommun, Miljö- och stadsbyggnadsnämnden har hänvisat till sitt yttrande under samrådet, varvid bland annat följande framfördes.

Kommunen bedömer att åtgärderna med stor sannolikhet kan leda till förändrade strandlinjer och vattenflöden inom och kring det berörda området vilket kan bedömas ge olika förutsättningar för fauna och flora uppströms och nedströms dammen och kraftstationen. De framtida årliga variationerna bedöms kunna bli mer naturliga vilket torde gynna strandlevande arter och deras förmåga att anpassa sig efter naturens egna variationer och växlingar.

Om fladdermuspopulationerna i området påverkas mycket negativt av åtgärderna bör stor försiktighet eller väl utförda kompensationsåtgärder vara ett krav för utrivningen. Det kan bli en fråga där vattenverksamhetsintressen ställs mot artskyddsintressen i de fall ingen dispens från artskyddsförordningen beviljas. Miljö- och stadsbyggnadsförvaltningen vill understryka vikten av fladdermössens värden i området, som förmodligen är Sveriges artrikaste fladdermusområde. Erosionsmönstret i vattendraget nedströms kan få förändrade morfologiska förutsättningar till följd av åtgärderna. Sediment och näringsämnen från dammen kan komma att transporteras nedströms i de fall vattenspegeln och flödena förändras vilket eventuellt skulle kunna ge en påverkan på musslorna som förekommer i vattendraget. Bland annat förekommer den hotade flodpärlmusslan i vattendraget nedströms dammen och inom det aktuella området.

Fridlysta eller skyddade arter bör hanteras med stor hänsyn, och vid risk för negativ påverkan behöver kompensationsåtgärder utföras.

Planerade åtgärder bör utformas på ett sådant sätt att det gynnar och möjliggör för ytterligare presenterade åtgärder för att uppnå miljökvalitetsnormen för det aktuella vattendraget – i den mån det är ekonomiskt och praktiskt möjligt.

Ett mer naturligt förhållande och utförande av vattenförekomsterna i området bedöms vara positivt då vattendraget ges större möjlighet att anpassa sig till omgivande ekologiska förutsättningar. Risker för att framtida händelser/incidenter vid det konstgjorda dämnet försvinner i samband med att dämnet rivs. De olika värdena behöver jämföras mot varandra, varav fladdermössens miljöer särskilt bör tas i beaktande. I kommande MKB bör stort fokus ligga på naturvärden och dess eventuella påverkan.

Statens fastighetsverk har anfört följande.

Statens fastighetsverk (SFV) är en myndighet som förvaltar delar av statens fasta egendom. SFV:s uppdrag beskrivs i myndighetens instruktion och årligt regleringsbrev. De fastigheter SFV ska förvalta är de som staten långsiktigt behöver för speciella ändamål, fastigheter som är av stort kulturhistoriskt värde för vilka staten har ett särskilt ansvar, fastigheter som under århundraden har tillhört kronan eller har donerats till staten.

Inom det aktuella området förvaltar SFV fastigheten Hovdala 1:3 med en areal på ca 30 hektar. Hovdalaån passerar fastigheten på en sträcka av ca 560 meter. Här finns bland annat bestånd av den sällsynta flodpärlmusslan. Hela fastigheten utgör ett statligt byggnadsminne enligt förordningen (2013:558) om statliga byggnadsminnen. På fastigheten finns flera kulturhistoriskt värdefulla byggnader varav den äldsta härrör från 1500-talet. Hovdalaån har även haft en försvarsstrategisk betydelse då slottet tidigare omslötts av vallgravar som var förbundna med ån. Hammarmölledammen är belägen ca 800 m uppströms i sydlig riktning och en utrivning av dammen riskerar att påverka fastigheten Hovdala 1:3.

Sammanfattning

SFV bedömde i samrådet som markägaren HIBAB, Hässleholms Industribyggnads AB bjöd in till, att samrådsunderlaget var otillräckligt för att bedöma risker och konsekvenser av åtgärden. Flera av SFV:s frågeställningar rörande konsekvenser för fastigheten Hovdala 1:3 avseende utrivning av dammen kvarstår och har inte

redovisats i den inlämnade miljökonsekvensbeskrivningen (MKB). I länsstyrelsens beslut om betydande miljöpåverkan dat 2023-01-13 (dnr 39192-2022) redovisas också specifika krav på redovisning som en MKB ska innehålla. SFV:s bedömning är att flera av kraven inte uppfyllts i MKB:n. Det saknas en bedömning vad gäller konsekvenser för flodpärlmusslan nedströms. Det saknas också en uppskattning av mängden sediment som riskerar transporteras nedströms och var detta förväntas avsättas. Redovisning av konsekvenser av flödesförändringar och risken för erosion nedströms på grund av den fria konnektiviteten saknas. Det saknas även en plan för hur området kommer att utformas efter genomförd utrivning.

Konsekvenserna avseende dammområdets kulturhistoriska värden samt upplevelsevärden, och hur dessa kan komma att beröras på grund av utrivningen är otillräckligt redovisat. Föroreningar och miljögifter i dammens sediment behöver också kartläggas. Slutligen ser SFV risken av begränsningar för det rörliga friluftslivet då passagen förbi dammen rivs.

SFV anser att MKB:n inte uppfyller de krav på redovisningen som länsstyrelsen fastställt, och ger heller inte några betryggande svar för de konsekvenser som utrivningen av dammen kan leda till avseende fastigheten Hovdala 1:3. SFV avstyrker därför utrivning av Hammarmölledammen. SFV anser därför att en bearbetning av MKB:n med en fördjupning och analys avseende konsekvenser som utrivningen kan medföra nedströms behöver göras.

Stefan Ekstam Aquakraft HB avstyrker att tillstånd ges. Aquakraft HB, som tidigare arrenderat kraftstationen av sökande har anfört att de äger intagstuben. Tuben kostade för 38 år sedan ca 2,3 mkr och de bedömer att den i nuläget är värd ca 300 tkr. De vill inte ta bort tuben själva då de bedömer att det kommer att vara svårt att få tillstånd till det. De vill att sökanden ska åläggas att forsla bort tuben. Eftersom sökanden inte har velat inkludera denna åtgärd i ansökan framhåller Aquakraft HB särskilt att de avsäger sig allt ansvar för tuben om den blir kvar.

SÖKANDENS BEMÖTANDE AV INKOMNA SYNUNKTER

Om tiden för avsänkning och utrivning

Den allmänna standarden vid utrivning av dammanläggningar får anses vara att dessa utförs under tider med låga flöden. Att i strid med denna standard utföra utrivningen av Hammarmölledamm vid andra tider på året än vid låga vattenflöden torde innebära tillkommande risker, dels vad gäller utspolning av sediment, dels att större hastigt tillkommande momentana vattenflöden ökar risken för tillkommande skador, både på naturmiljön i området men även för de som ska utföra arbetena med utrivningen. HIBAB vidhåller därför att utrivningen måste ske vid låga vattenflöden, del vill säga under sommarhalvåret, innebärande att dammen i anslutning till dämnet succesivt måste sänkas av under samma period.

Om artskydd och påverkan till följd av att vattenspegeln försvinner

Länsstyrelsen har redovisat flera skyddade arter som är beroende av vattenspegeln i dammen under sommartid. Enligt HIBAB är rätten till utrivning enligt 11 kap 19 § miljöbalken absolut, om inte övertagande sker enligt 11 kap 20 § miljöbalken. Eftersom utrivningen på sätt anförts ovan måste utföras under tider med låg vattenföring och efter det att vattennivån i dammen sänkts av till ett minimum, så finns det enligt HIBAB:s förmenande inte någon annan lämplig lösning för att upprätthålla statusen för de skyddade arter som länsstyrelsen listar. HIBAB ser därför ingen annan möjlighet än att komplettera ansökan med en artskyddsdispens och framställer därför följande kompletterande yrkande i målet;

HIBAB yrkar att mark- och miljödomstolen med stöd av 21 kap 3 § miljöbalken medger HIBAB dispens enligt 14 § p.1 i artskyddsförordningen för flytt av trollsländelarver innan dammen sänks av.

Bestämmelsen i 14 kap p.1 artskyddsförordningen anger att en dispens får ges endast om det inte finns någon annan lämplig lösning. Eftersom rätten till utrivning enligt 11 kap 19 § miljöbalken är absolut i det att tillstånd alltid ska lämnas så finns det, med beaktande av vad som anförts ovan, ingen annan "lämplig lösning" med

mindre än att det allmänna med stöd av 11 kap 20 § 2 st miljöbalken tar över anläggningen.

Bedömningsunderlag sedimentavsättning nedströms dammläget

Grumling under byggtiden bedöms som begränsad, se bl.a. den tekniska beskrivning som ingivits i målet. I den tekniska beskrivningen förklaras att sedimenttransporten kan ske under avsänkningen, borttagandet av dammkroppen samt att det senare kan föreligga en mindre risk för utspolning av sediment med grumling vid en högflödessituation efter det att utrivningen skett. Risker för sedimenttransport vid senare högflöden föreligger om sedimenten inte har hunnit återvegeteras. Sökanden avser att minska risken för utspolning vid högflödessituation genom att sedimenten uppströms får tid att återvegeteras innan dammen rivs ut (se figur 1 och 2 nedan).

Detta görs genom att avsänkning sker tidigt under året när nederbörden börjar minska. Då torrläggts sedimenten successivt tidigt och återvegetation kan ske så snart växtsäsongen startar. Därutöver sker avsänkningen långsamt, vilket gör att sedimenten hinner stabiliseras. Utrivningen avses ske vid låga flöden mot slutet av lågflödesperioden (troligtvis sensommar/tidig höst). Den långa tiden mellan avsänkning och faktisk utrivning ger vegetationen gott om tid att återvegetera. Vegetation befäster sig på enstaka månader under växtsäsongen (se exempel i teknisk beskrivning från utrivning i Halland).

Figur 1. Bilder från tidigare avsänkning av Hammarmölledammen, uppvisade vid huvudförhandlingen. Enligt sökande kan en avsänkning av denna omfattning ske genom öppnande av bottenluckan, dvs utan eller innan att utrivning sker.

Figur 2. Utrivning av damm i Halland 2022, ur tekniska beskrivningen. Enligt sökande avsångtes dammen i samband med utrivning i maj och fotot är taget i juni samma år.

Om länsstyrelsens förslag till villkor

Sökanden godtar flertalet av länsstyrelsens ovan återgivna föreslagna tillägg och ändringar avseende villkor. Nedan återges sökandens inställning till de av länsstyrelsen föreslagna ändringarna.

Arbetstid

Sökanden föreslår att arbetstiden för avsänkning ska ske under perioden 1 april – 14 maj. Övriga av länsstyrelsen föreslagna tidsbegränsningar i fråga om entreprenad-arbeten och avverkning medges av sökanden.

Grumling nedströms

Sökanden godtar länsstyrelsens förslag.

Kvarlämnade av död ved

Sökanden godtar länsstyrelsens förslag.

Förbiledning av vatten

Sökanden godtar länsstyrelsens förslag.

Citronfläckad kärrtrolslända

Sökanden föreslår att insamling av trollsländelarver ska ske vid två tillfällen under hösten i stället för tre tillfällen som länsstyrelsen har föreslagit. I övrigt medges det föreslagna villkoret.

Bibehållen läsbarhet kulturmiljö

Sökanden åtar sig att bibehålla de skyltar som redan finns med det efterfrågade innehållet. De kan dock behöva flyttas något för att inte vara i vägen för de ansökta åtgärderna.

Igenfyllnad utloppskanal & externa massor

I samband med synen i målet har sökanden tydliggjort att det är en sträcka om ca 30 m närmast nedströms kraftstationen som ska läggas igen. Länsstyrelsen förklarade sig nöjd med denna precisering. Sökanden har ingen erinran om villkorsförslaget i övrigt.

Avfall från utrivningen

Sökanden godtar länsstyrelsens förslag.

Eventuella anpassningar av naturfåran

I fråga om det andra villkoret som länsstyrelsen föreslagit i denna del anser sökanden att den frågan ska regleras inom ramen för kommande kontrollprogram.

Läckage och spill

Sökanden godtar länsstyrelsens förslag.

Statens fastighetsverk

Sammansättningen av sedimenten i magasinet har bedömts utifrån tidigare avsänkningar och platsbesök. Det rör sig om främst sand och siltfraktioner. Då ambitionen är att låta sedimenten åter-vegeteras innan dammen rivs ut, för att motverka urspolning vid naturliga väderfenomen efter utrivningen, har det inte setts motiverat med andra undersökningar av sedimentsdjup än de som finns i Naturcentrum (2021). De sediment som finns i magasinet bedöms komma från naturområdet uppströms och därmed bedöms inga behov av miljöprovtagning föreligga.

Sediment avsätts där partiklarnas tyngd överskrider vattenhastigheten, vilket alltså motsvarar lugnområden i vattendraget. Den mycket begränsade mängd sediment som under avsänkningsperioden följer med vattnet har flera möjligheter att sedimentera där vattenhastigheten avtar på sträckor med låg lutning och kraftiga krökar, dvs innan fastighet Hovdala 1:3 nås.

Detta sagt så kan HIBAB inte förhindra att små mängder sediment kan komma att spolats ut i samband med utrivningen. Att närmare uppskatta mängden sediment som kan komma att spolats ut känns, med beaktande av den sökta verksamhetens begränsade art och omfattning, i detta fall inte rimligt. Det saknas vidare av nämnda anledning skäl att föreslå några begränsningsvärden till skydd mot skadlig grumling, då densamma bedöms som ringa.

Vad i övrigt avser i målet inlämnat yttrande från Statens fastighetsverk så anser HIBAB inte att det vid, eller till följd av, utrivningen finns några risker för skada på fastigheten Hovdala 1:3. Vad verket i övrigt anfört i sitt yttrande och som tenderar att beröra sk allmänna intressen, så delar inte HIBAB verkets riskbedömning i denna del, och särskilt inte vad gäller risken för skada på flodpärlmusslan.

Vad gäller villkor om dokumentation av bottenförhållanden på fastigheten Hovdala 1:3 så önskar bolaget framföra följande. Enligt kontakter under hand med SFV så finns det en sättningskada på slottets kvarnutbyggnad närmast ån. Enligt uppgift beror nämnda skada bland annat på att finmaterial i jorden under byggnaden

transporterats bort ned mot ån. Enligt bolaget bör därför en mindre ackumulation av sediment på platsen inte riskera medföra någon skada på byggnaderna på fastigheten Hovdala 1:3. Detta sagt så har bolaget inget att erinra mot att följande villkor föreskrivs för nu sökt utrivning.

Bolaget ska, innan utrivningen och senast en (1) månad efter det att utrivning skett, inom fastigheten Hovdala 1:3 dokumentera bottenförhållandena i Hovdala ån på en sträcka av 10 meter uppströms och 10 meter nedströms räknat från centrum av slottets kvarnutbyggnad mot ån. Kommunen ska vidare utföra sättningsmätningar på nämnda byggnad och äger för detta ändamål nyttja på byggnaden befintliga mät-dubbar. Mätningar ska ske minst en gång före och en gång efter det att utrivningen skett.

Stefan Ekstam Aquakraft HB:s synpunkter

Sökanden har inte något att erinra om Ekstams Aquakraft HB vill komma och hämta tuben. Sökanden kommer inte att göra några andra åtgärder än att plugga igen den. Sökande medger att tuben säkerligen har något värde men att det troligtvis finns en livslängd på den och att kostnaden för den måste ställa i relation till detta. Sökande tänker inte ta bort tuben, eller några kostnader därför, och menar att om inte heller Ekstams Aquakraft HB vill ta bort tuben så måste de som fastighetsägare få försegla tuben då de har ett ansvar för att inte någon tar sig in i tuben och blir skadad. Sökanden åtar sig att samråda med Ekstams aquakraft HB om sättet för pluggningen för att det inte ska uppstå någon oacceptabel skada på tuben. Domstolen konstaterar att detta är ett åtagande från sökandens sida.

DOMSKÄL

Målets handläggning

Mark- och miljödomstolen har hållit huvudförhandling och företagit syn i målet.

Rådighet

Mark- och miljödomstolen bedömer att sökanden har visat att de har erforderlig rådighet över de mark- och vattenområden som berörs av ansökan.

Miljöbedömning

Länsstyrelsen har anfört att ansökta åtgärder kräver tillstånd enligt 7 kap 28 § a miljöbalken (Natura 2000-tillstånd), vilket ställer särskilda krav på miljöbedömningen. Därutöver har invändningar i fråga om miljökonsekvensbeskrivningens otillräcklighet inkommit från Statens fastighetsverk. Invändningarna från SFV gäller bristfällig utredning avseende påverkan på vattendraget nedströms ansökt utrivning i form av sedimentation, erosion och påverkan på flodpärlmussla. Vidare lyfter SFV fram att negativa effekter på kulturmiljön och friluftslivet bör utredas närmare. Sökanden har å sin sida överlåtit till domstolen att avgöra om Natura 2000-tillstånd krävs och har valt att yrka om Natura 2000-tillstånd endast i det fall sådant tillstånd krävs. Domstolen gör i dessa delar följande bedömning.

Krävs Natura 2000-tillstånd enligt 7 kap 28 § a miljöbalken?

Mark- och miljödomstolen har gått igenom den aktuella bevarandeplanen för Natura 2000-området Hovdala (Skötselplan för naturreservatet Hovdala i Hässleholms kommun samt bevarandeplan för Natura 2000-området Hovdala, SE0420334, tillhörande beslut den 2 juni 2022). Av bevarandeplanen framgår att den aktuella dammen ska rivs ut. Den förändring av landskapet som sker till följd av utrivningen är en förutsedd och enligt bevarandeplanen önskvärd och nödvändig åtgärd för att förvalta området i enlighet med den beslutade bevarandeplanen. Domstolen bedömer därför att de ansökta åtgärderna är sådana som direkt hänger samman med skötseln av området och därmed inte kräver Natura 2000-tillstånd utifrån bestämmelserna i 7 kap 28 a §, andra stycket miljöbalken. Det får vidare antas att effekten blir positiv på sikt. Domstolen prövar därmed inte det reservationsvis framställda yrkandet.

Är miljökonsekvensbeskrivningen tillräcklig?

Mark- och miljödomstolen bedömer att de frågeställningar som SFV har lyft är relevanta i målet och konstaterar att sökanden under målets handläggning har inkommit med förtydliganden och åtaganden i dessa frågor som är tillräckligt långtgående för att målet ska kunna prövas. Av särskild betydelse är enligt domstolens bedömning att tiderna för avsänkning och den ansökta utrivningen har anpassats så att sedimenten i den avsänkta dammen ska hinna stabiliseras, bland annat genom viss förväntad vegetationsetablering, innan utrivningen sker. Förtydliganden i dessa delar samt det faktum att SFV:s fastighet ligger ca 800 m nedströms ansökta åtgärder, innebär enligt domstolens bedömning att MKB med de kompletteringar som har gjorts i målet är tillräckliga för att ansökan ska kunna prövas (se även nedan under rubriken **tillåtlighet** där domstolen närmare redogör för de frågor som SFV har lyft).

Tillåtlighet

Statens fastighetsverk (SFV) har avstyrkt ansökta åtgärder. Som grund för inställningen har SFV anfört farhågor om påverkan på kulturmiljön, friluftsliv, erosion och sedimentation samt övrig påverkan på miljön nedströms ansökt utrivning.

Kulturmiljö och friluftsliv

Av ansökningshandlingarna framgår det tydligt att den öppna vattenytan kommer att försvinna. Exakt hur det nu indämda området kommer att gestaltas går inte att bedöma. Det har framkommit att sökanden, tillika markägaren, för diskussioner med Länsstyrelsen om att skapa våtmarker i området. Mark- och miljödomstolen bedömer i likhet med Statens fastighetsverk att de ansökta åtgärderna kan vara av negativ betydelse för friluftsliv och rekreation. Detta förhållande utgör dock enligt domstolens bedömning inte hinder för utrivning, särskilt mot beaktande av att den i detta mål planerade utrivningen utgör del i förvaltningen av Natura 2000-området Hovdala (jfr MÖD M 4324-21). Vidare finns möjligheter för företrädare för allmänna intressen att anpassa stigar och broar mm för de nya förhållanden som kommer att gälla om det nu meddelade tillståndet tas i anspråk.

Påverkan på vattendraget nedströms ansökt utrivning

Sökanden har i enlighet med vad som återgetts ovan under särskild rubrik utvecklat grunderna för varför påverkan nedströms den ansökta utrivningen bedöms bli begränsade. Mark och miljödomstolen delar i allt väsentligt sökandens bedömning. Skälet för detta är framför allt att möjlighet till upptorkning och vegetationsetablering på de avsänkta ytorna enligt domstolens bedömning är goda. Vidare ligger SFV:s fastighet ca 800 m nedströms den ansökta utrivningen.

I fråga om risk för erosion bedömer domstolen att avsänkings- och utrivningsarbetena inte kan antas ge upphov till skada genom ökad eller ändrad vattenföring. Skälen till detta är följande.

Vid arbetenas utförande kommer hävert att användas. Häverten kommer att ha begränsad kapacitet, och avsänkningen kommer att göras när vattenföringen minskat under våren.

I fråga om mer varaktiga förändringar konstaterar domstolen att dammen genom sin litenhet normalt bedöms ha en försumbar påverkan i fråga om flödesutjämning.

Det kan inte uteslutas att sediment transporteras ner till Hovdala (ca 800 m nedströms) i samband med ansökt utrivning. Skulle det uppstå någon form av sedimentbank i ån i närheten av den ovan omtalade sättnings-skadan på Hovdala kvarn så kan en sådan eventuell förändring av botten innebära en ökad risk för transport av material i/under grundläggningen på grund av ökad tryckgradient i marken om vattenståndet höjs på uppströmssidan om kvarnen. Villkor om kontroll har föreslagits av sökanden till skydd för denna eventualitet. Någon ytterligare synpunkt i denna fråga har inte inkommit från SFV. Domstolen bedömer att dessa risker är tillräckligt utredda.

Domstolen noterar att utöver SFV och Ekstams Aquakraft HB har ingen enskild eller myndighet avstyrkt ansökan. Efter att sökande inkommit med bemötande av SFV:s yttrande har inte heller SFV fört någon ytterligare talan i målet.

Ingrepp i samband med entreprenadarbeten

Mark- och miljödomstolen bedömer, efter att bland annat ha företagit syn i området som kommer att påverkas till följd av utrivningarna, att planerade arbeten med tillfällig tillfartsväg och etableringsplats är väl genomtänkta och utformade för att minimera den störning som oundvikligen sker i samband med genomförandet av utrivningen.

Miljö kvalitetsnormer

Mark- och miljödomstolen delar sökandens bedömning att de ansökta åtgärderna främst kan antas ge upphov till en kortvarig störning och att åtgärden sannolikt stärker möjligheterna att fastställda miljö kvalitetsnormer uppnås. Skälen till detta är framför allt att vattendraget återskapas varvid konnektiviteten förbättras samt att arealen vattendragshabitat utökas till vad som var fallet innan dammen anlades.

Det finns dock en risk att effekterna av extrema torrperioder kan slå hårdare mot vattendraget nedströms i framtiden, eftersom det uppdämda magasinet kan fungera som en viss magasinsreserv under torra förhållanden. Den eventuella positiva effekten av att bibehålla magasinet torde dock vara liten på grund av magasinets litenhet. Därutöver finns även en risk att magasinet inte utnyttjas optimalt under dessa perioder, vilket i stället kan innebära en negativ påverkan (dvs om magasinet i stället för att sänkas av fylls på under torra perioder). I vilket fall som helst bedömer domstolen att det inte är lämpligt att i prövningen utgå ifrån att sökanden ska kunna åläggas att bibehålla en uppdämning som konstaterats otillåten (jfr rubriker ovan om **bakgrund till ansökan** och **gällande tillstånd**).

Dispens enligt artskyddsförordningen

Mark- och miljödomstolen bedömer att föreslagna försiktighetsmått och villkor avseende hantering av trollsländelarver är tillräckliga för att förhindra skador på de aktuella larverna. Således föreligger skäl för att bevilja dispens enligt 15 § artskyddsförordningen för flytt av trollsländelarver.

Sammanfattande tillåtlighetsbedömning

Mark- och miljödomstolen bedömer att det är möjligt att vidta sådana skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått som kan krävas enligt miljöbalken, att rivandet av dammen inte kommer att orsaka skada eller olägenhet av väsentlig betydelse. Hinder mot tillstånd föreligger därmed inte enligt de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken eller mot balkens bestämmelser i övrigt. Ansökan ska därför bifallas.

Villkor och delegation

Vid huvudförhandlingen medgav sökanden flertalet av länsstyrelsens slutliga förslag till villkorsformuleringar. Ingen remissinstans eller enskild har haft något att invända mot sökandens slutliga föreslagna villkor. Mark- och miljödomstolen bedömer att de villkor som sökanden och Länsstyrelsen har resonerat sig fram till i huvudsak är lämpliga och tillräckligt omfattande. Domstolen ändrar dock genomförandetiden för avsänkning av dammen så att villkor nr 3 möjliggör en tidigare avsänkning jämfört med vad parterna i målet har föreslagit. Om det är möjligt med hänsyn till väderförhållandena är det bättre för miljön om dammen är helt avsänkt i april månad för att sedimenten ska hinna stabiliseras och täckas av vegetation så fort som möjligt. Avsänkningen ska därför vara tillåten att utföra från den 1 mars.

Som länsstyrelsen anförde vid huvudförhandlingen är det inte lämpligt att helt låsa fast tiden för utrivningsarbeten. Domstolen instämmer i att det kan vara miljömässigt motiverat att låta utrivningsarbetena fortgå även efter 31 okt, om det t ex är fråga om några veckors extra arbete för att undvika att entreprenaden ska behöva återupptas under en extra säsong. Likaså kan det vara miljömässigt motiverat att kortvarigt

överskrida nu uppställda grumlingsvillkor utifall att entreprenaden i annat kompliceras och utsträcks kraftigt i tiden. Länsstyrelsen ges därför delegation att besluta om undantag från villkor 4, 9 och 10 i enlighet med domslutet.

I fråga om införsel av massor bör föroreningshalten och lakbarheten i dessa inte överskrida värdena för mindre än ringa risk enligt Naturvårdsverkets handbok 2010:1 Återvinning av avfall i anläggningsarbeten, februari 2010. Aktuella värden anges i domslutets villkor 15. Tillsynsmyndigheten bör ges möjlighet att medge undantag.

Arbetstid och tid för oförutsedd skada

Ingen remissinstans eller enskild har haft något att invända mot sökandens förslag till arbetstid och tid för framställande av oförutsedd skada. Mark- och miljödomstolen bedömer att de föreslagna tiderna är lämpliga och föreskriver därför om fem års arbetstid och fem år för framställande av anspråk p.g.a. oförutsedd skada, räknat från arbetstidens utgång.

Tuben

Av den tekniska beskrivningen till ansökan framgår att tuben mellan kraftverksdammen och kraftverket ska pluggas i båda ändar.

Ansökan omfattar inte borttagande av tuben. Eventuellt borttagande regleras inte i denna tillståndsdom. Vad Ekstams Aquakraft HB anfört om tuben ändrar inte det. Regler om underhållsansvar för vattenanläggningar finns i 11 kap. 17 § miljöbalken.

Rättegångskostnader

Sökanden har medgett Länsstyrelsens yrkade rättegångskostnader. Rättegångskostnader ska därmed utgå i enlighet med domslutet.

Prövningsavgift

Det har inte framkommit skäl att ändra den redan beslutade prövningsavgiften.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (MMD- 01)

Överklagande senast den 13 juni 2024.

Peter Ardö

Andreas Hedrén

I domstolens avgörande har deltagit chefsrådmannen Peter Ardö, ordförande, och tekniska rådet Andreas Hedrén samt de särskilda ledamöterna StenInge Arnesson och Tommy Hammar.

Hur man överklagar

Dom i mark- och miljödomstol som första instans

MMD-01

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandetiden har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.